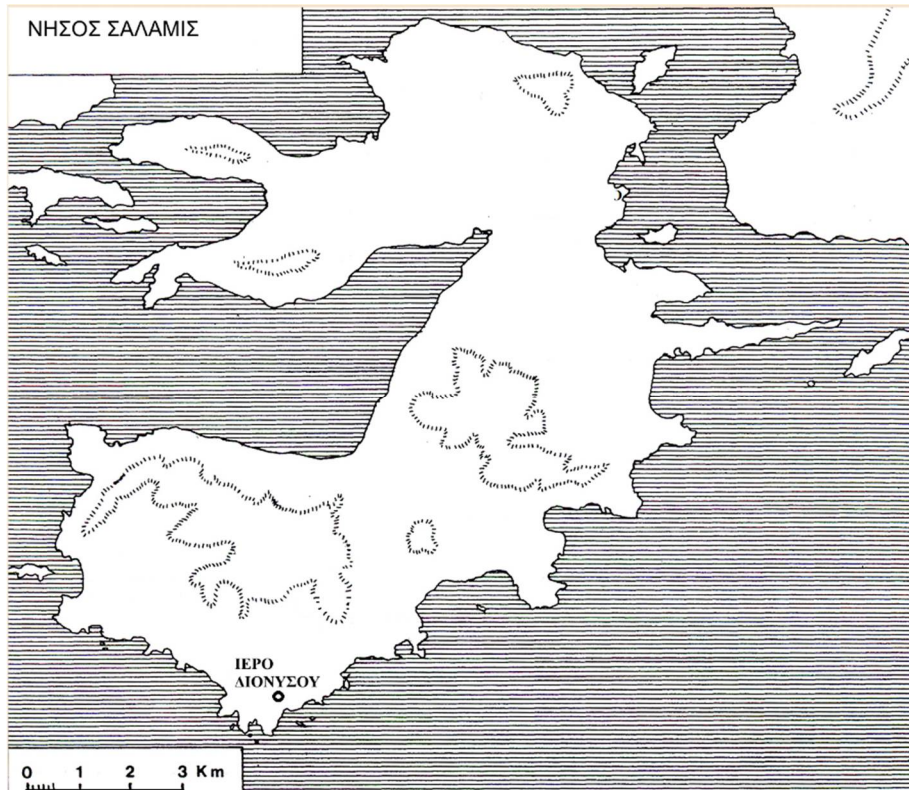


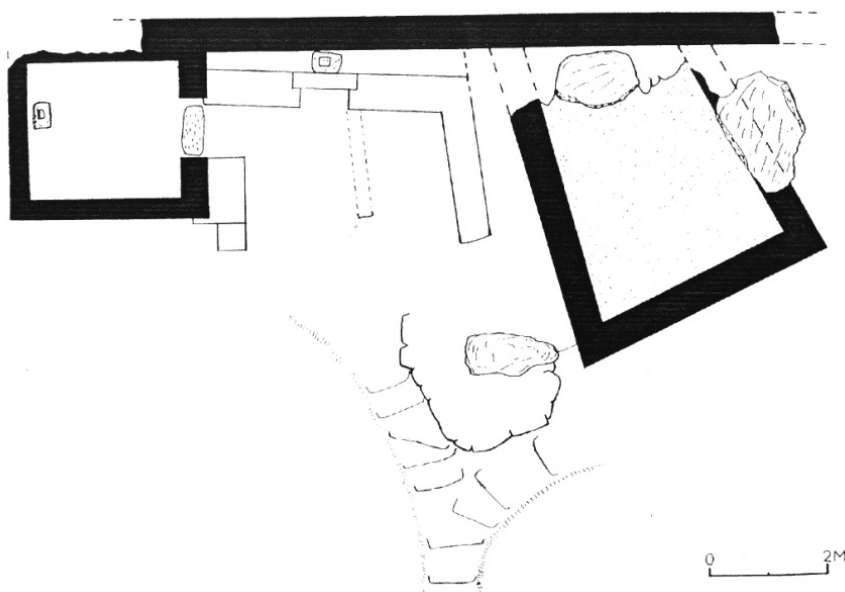
Το Ιερό του Διονύσου υπό το Σπήλαιο του Ευριπίδη

Η ανασκαφή των ετών 1998-2000 πραγματοποιήθηκε από το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, με την εποπτεία της Εφορείας Παλαιοανθρωπολογίας - Σπηλαιολογίας και της τότε Β' Εφορείας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων του ΥΠ.ΠΟ.

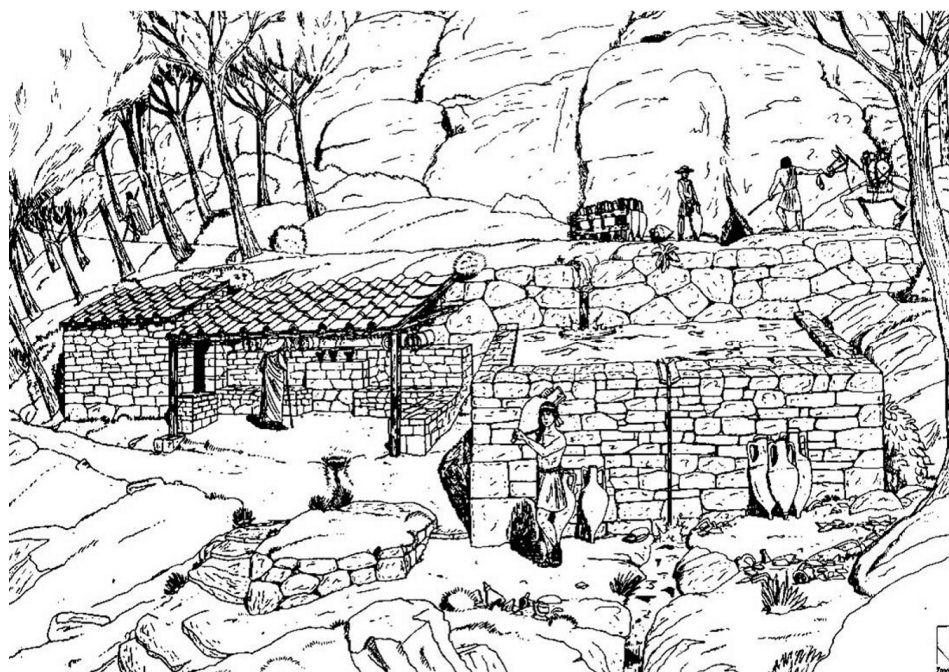


Χάρτης της Σαλαμίνας στο Σαρωνικό κόλπο. © Αρχείο Πανεπιστημιακής Ανασκαφής Σαλαμίνας.

Κατά την διάρκεια της ανασκαφής αυτής, αποκαλύφθηκε πλήρως ένα μικρό Ιερό του Διονύσου της Ελληνιστικής εποχής, με ακμή στον ύστερο 3^ο και 2^ο αι. π.Χ., μετά, δηλαδή, τον θάνατο του τραγικού ποιητή. Το ιερό αυτό είναι ιδρυμένο κοντά σε πηγή νερού και σε απόσταση αναπνοής από το “επώνυμο” σπήλαιο. Περιλαμβάνει ορθογώνιο ναΐσκο, λατρευτικό χώρο με κτιστό θρανίο σε σχήμα Γ και κρήνη. Συγκριτικά παράλληλα για την αρχιτεκτονική μορφή του ναΐσκου και του αύλειου χώρου με το κτιστό θρανίο (πάγκο) αναγνωρίζονται σε μικρά αγροτικά και άλλα ιερά στην Αττική (π.χ. στο Ραμνούντα, στη Βάρη) και σε άλλες περιοχές.



Ιερό Διονύσου. Κάτοψη των ανασκαφέντων χώρων. © Αρχείο Πανεπιστημιακής Ανασκαφής Σαλαμίνος.



Περιστέρια, Ιερό Διονύσου. Σχεδιαστική αναπαράσταση του ιερού στον πρώιμο 2^ο αι. π.Χ. © Αρχείο Πανεπιστημιακής Ανασκαφής Σαλαμίνος.

Όπως προκύπτει από τη μελέτη και ερμηνεία των κινητών ευρημάτων και των άλλων στοιχείων, που σημειώθηκαν στους χώρους του Ελληνιστικού συγκροτήματος, το ιερό, ευρισκόμενο “υπό την σκιάν” του σπηλαιίου, ήταν προορισμένο για τη λατρεία του Διονύσου, με παράλληλη, πιθανότατα,

απόδοση τιμών στον ποιητή των *Βακχών*, σε εποχή κατά την οποία ο Ευριπίδης είχε επάξια κερδίσει, πλέον, τη μεταθανάτια αναγνώριση και δόξα.

Μετά την καταστροφή του Ελληνιστικού ιερού από φυσικά, πιθανώτατα, αίτια, η συλλατρεία Διονύσου και Ευριπίδη ασκείται εντατικά σε υψηλότερο επίπεδο, δηλαδή, στο σπήλαιο. Κατά τη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορική εποχή (2^ο-3^ο αι. μ.Χ.), το ησυχαστήριο του μεγάλου τραγικού αναδεικνύεται σε τουριστικό αξιοθέατο και προσκύνημα.

Τα σημαντικότερα ευρήματα, που τεκμηριώνουν απόλυτα το Διονυσιακό χαρακτήρα του Ελληνιστικού ιερού, είναι:

- Μαρμάρινος φαλλός, σε άκρως ρεαλιστική απόδοση, από άγαλμα ή ερμαϊκή στήλη και τμήμα πήλινου αναθηματικού φαλλού.



Μαρμάρινος φαλλός, από άγαλμα Πανός ή Ερμαϊκή στήλη σε μορφή Πανός ή Πριάπου. Ύστερος 3^{ος} – πρώιμος 2^{ος} αι. π.Χ. © Αρχείο Πανεπιστημιακής Ανασκαφής Σαλαμίνας.



Τμήμα πήλινου αναθηματικού φαλλού. Ύστερος 3^{ος} – πρώιμος 2^{ος} αι. π.Χ. © Αρχείο Πανεπιστημιακής Ανασκαφής Σαλαμίνας.

- Δεξιό χέρι μαρμάρινου αγάλματος, σε μέγεθος μικρότερο του φυσικού, που κρατάει κάνθαρο (αγγείο οίνου), πιθανώτατα από άγαλμα Διονύσου.



Δεξιό χέρι μαρμάρινου αγάλματος Διονύσου, που κρατάει κάνθαρο. © Αρχείο Πανεπιστημιακής Ανασκαφής Σαλαμίνας.

- Πήλινοι μελαμβαφείς κάνθαροι από το λατρευτικό χώρο του ιερού, ανάμεσά τους και ένας, γνωστού τύπου, με μικρές, ανάγλυφες, θεατρικές μάσκες στις λαβές του, του 200 π.Χ. περίπου.



Μελαμβαφής κάνθαρος. © Αρχείο Πανεπιστημιακής Ανασκαφής Σαλαμίνας.

Από την ανασκαφή στο Ιερό του Διονύσου προήλθε και μεγάλος αριθμός τμημάτων πήλινων κυπελών της μελισσοκομίας. Το εντυπωσιακό αυτό σύνολο συνιστά την αρχαιολογική επιβεβαίωση του επιθέτου “μελισσοτρόφος”, που χρησιμοποιεί ο Ευριπίδης σε ένα στίχο του στις *Τρωάδες* (στίχ. 798-799), για την πατρίδα του, τη Σαλαμίνα.

Ανάμεσα στο πλήθος των θραυσμάτων, τέσσερα (4) δισκοειδή καλύμματα ιερών(;) κυπελών, που βρέθηκαν όλα στο λατρευτικό χώρο, φέρουν έντυπο μέταλλο με το γράμμα “Ε” στο κέντρο. Το μεγάλο ανάγλυφο “Ε”, εν είδει εμβλήματος, παραμένει αινιγματικό. Υποβάλλει, όμως, την ιδέα του αρχικού του ονόματος του τραγικού ποιητή.



Ένα από τα τέσσερα (4) δισκοειδή καλύμματα ιερών(;) κυψελών, με ανάγλυφο “Ε” στο κέντρο. © Αρχείο Πανεπιστημιακής Ανασκαφής Σαλαμίνας.



Ένα από τα τέσσερα(4) δισκοειδή καλύμματα ιερών(;) κυψελών, με ανάγλυφο “Ε” στο κέντρο. © Αρχείο Πανεπιστημιακής Ανασκαφής Σαλαμίνας.